

Delphine de Vigan Les gratituds

Traducció de Jordi Martín Lloret



DELPHINE DE VIGAN

Les gràtituds

Traducció de Jordi Martín Lloret

Edicions 62

Barcelona

Títol original: *Les gratitudes*
© Éditions Jean-Claude Lattès, 2019

*La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals
perquè sosté l'ecosistema de qui escriu i de les nostres llibreries.
En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa
d'autores i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.
Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu fotocopiar
o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través
del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.*

Primera edició: 2021
Primera edició en aquest format: novembre del 2024

© de la traducció: Jordi Martín Lloret, 2021

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a.
Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.edicions62.cat

Fotocomposició: Moelmo, scp

DIPÒSIT LEGAL: B. 16.772-2024
ISBN: 978-84-297-8219-6



Riem, brindem. En nosaltres desfilen els ferits,
els magolats; els devem memòria i vida. Perquè viure
és saber que tot instant de vida és raig d'or
sobre un mar de tenebres, és saber dir gràcies.

FRANÇOIS CHENG, *Enfin le royaume*

Où vont les mots
Ceux qui résistent
Qui se désistent
Ceux qui raisonnent
Et empoisonnent? [...]
Où vont les mots
Ceux qui nous font et nous défont
Ceux qui nous sauvent
Quand tout se sauve?¹

La Grande Sophie

1. On van les paraules, / les que resisteixen, / les que
desisteixen, / les que raonen / i enverinen? [...] / On van les
paraules, / les que ens fan i ens desfan, / les que ens salven
/ quan res no se salva? (*N. del t.*)

MARIE

T'has demanat mai quants cops al dia deies gràcies? Gràcies per la sal, per la porta, per la informació.

Gràcies pel canvi, pel pa, pel paquet de tabac.

Gràcies de cortesia, per convenció social, automàtics, mecànics. Quasi buits.

A vegades omesos.

A vegades exageradament subratllats: Gràcies a tu. Gràcies per tot. Mil gràcies.

Moltíssimes gràcies.

Gràcies professionals: Gràcies per la resposta, per l'atenció, per la col·laboració.

T'has demanat mai quantes vegades a la vida haves dit gràcies de debò? Un *gràcies* de veritat. L'expressió de la teva gratitud, del teu reconeixement, del teu deute.

A qui?

Al professor que et va guiar cap als llibres? Al

noi que va intervenir el dia que et van agredir pel carrer? Al metge que et va salvar la vida?

A la vida mateixa?

Avui s'ha mort una dona gran que estimava.

Jo solia dir: «Li dec tant». O: «Sense ella potser jo ja no hi seria».

Deia: «Significa molt per a mi».

Significar, deure, es mesura així, l'agraïment?

Però li he donat prou les gràcies? Li he mostrat prou el meu reconeixement?

He estat prou pròxima, prou present, prou constant?

Llavors penso en els últims mesos, en les últimes hores.

Les converses, els somriures, els silencis.

Em tornen els moments compartits. D'altres han desaparegut. I s'inventen els que m'he perdut.

Intento recordar el dia que em vaig adonar que alguna cosa havia fet un tomb i que a partir d'aleshores el temps comptaria.

Va venir de cop. D'un dia per l'altre.

No dic que no hi hagués hagut indicis. Unes vegades la Michka s'aturava enmig de la sala, desorientada, com si ja no sabés per on començar, com si de sobte li hagués marxat del cap aquell ritual que havia repetit tantes vegades. Altres vegades s'aturava enmig d'una frase, ensopegava, en sentit literal, contra alguna cosa invisible. Buscava una paraula i en trobava una altra. O bé no trobava res més que el buit, un parany que calia vorejar. Però durant tot aquell temps vivia sola, a casa seva. Autònoma. I continuava llegint, mirant la televisió, rebent visites.

I llavors va arribar aquell dia de tardor, que res no havia anunciat.

Abans la cosa anava bé. Després ja no.

Me la imagino al seu pis de sostre baix, està sola, asseguda a la butaca. Darrere seu, les cortines estan tirades, però per l'escletxa s'endevina

la llum de la tarda. La pintura de les parets està una mica esgrogueïda. Els mobles, els quadres, les figuretes als prestatges, tot al seu voltant sembla provinent d'una època llunyana.

Es diu Michka. És una dona gran amb aspecte de noia. O una noia que s'ha fet gran per inadvertència, víctima de la mala sort. Amb les mans, llargues i nuoses, s'aferra als braços de la butaca com si corregués el perill de caure.

De sobte, uns quants bips travessen el silenci. La Michka sembla sorpresa, busca a prop seu, observa la polsera que porta al canell com si els sons poguessin sortir d'aquell objecte lleig i estrany que al final s'ha deixat posar.

Llavors se sent per tota la sala la veu de l'operadora de teleassistència.

—Bon dia, senyora Seld, li parla la Muriel, del servei de teleassistència. Que ha premut l'alarma?

—Sí...

—Que ha caigut?

—No, no.

—No es troba bé?

—No gaire.

—M'explica una mica què li passa?

—Tinc por.

—Em pot dir on és?

—A la sala.

—S'ha fet mal?

—No, però... Estic perdent.

—Ha perdut res?

La Michka s'agafa més fort, té la sensació que la butaca es gronxa sota el seu pes, llevat que sigui el terra que s'enfonsa. No contesta.

—Està asseguda?

—Sí, soc a la meva butaca. Però no em puc moure.

—No es pot aixecar?

—No.

—Des de quan és a la butaca?

—No ho sé, des d'aquest matí, em sembla. Després d'esmorzar m'he assegut com vespre a fer els mots encreuats. Però no n'he trobat cap. I després he volgut... he volgut... No m'he pogut aixecar... Ho perdo tot, és per això.

—Què és el que ha perdut?

—No es veu. Però jo ho noto. S'escampa... S'escapa.

—Pot moure les cames?

—No, no, no, ja no. S'ha acabat. Tinc por.

—De debò que no pot aixecar-se?

—No.

—Ha dinat?

—No gaire.

—Així que no s'ha mogut de la butaca des d'aquest matí?

—Sí. Això.

—Ara trucaré a una de les persones pròximes que té a la llista. Li sembla bé?

—Sí.

Estic segura que la Michk' ha sentit els dits de l'operadora lliscar a tota velocitat pel teclat.

—Aquí tinc el nom de Marie Chapier. Li truco?

—No ho sé...

—És la seva filla?

—No.

—Vol que li truqui?

—Sí, sisplau. Però digui-li que jo no la volia... pertorbar, que és perquè estic perdent una cosa, una cosa important.

Una música de supermercat ha substituït la veu de l'operadora. La Michka no es mou, mira endavant, en aquella posició d'espera concentrada que conec prou bé. Segons després torna la veu de l'operadora.

—Senyora Seld, encara hi és?

—Sí.

—La Marie vindrà de seguida. Diu que arribarà d'aquí a vint, vint-i-cinc minuts. Ara avisarà el metge.

—De tort.

Ha dit «de tort» exactament en el mateix to que es fa servir per dir «d'acord».

—De tort què?

—Sí, de tort.

—Jo soc a prop. Ara continuaré la meva feina, però si no es troba bé torni a prémer el botó de la polsera i em sentirà per l'altaveu, d'acord?

—Sí, de tort. Gràcies.

La Michka es queda asseguda, amb les mans als braços de la butaca. Intenta calmar-se la respiració.

Tanca els ulls.

Al cap d'un moment sent una veu de nena.

Que dormo a casa teva? Deixaràs el llum encès? Et quedes aquí? Pots deixar la porta oberta? Et quedes al meu costat?

Somriu. La veu de la nena és un record dolç i dolorós alhora.

Podrem esmorzar juntes? Tens por, tu? Saps on és la meva escola? No apaguis, eh? M'acompanyaràs si la mare no pot?

Vaig trucar a la porta amb un toc breu de timbre i de seguida vaig ficar la clau al pany.

Vaig entrar a la sala i la vaig trobar allà, arrapada a la butaca com si se l'emportés el corrent.

M'hi vaig acostar i la vaig abraçar. Vaig notar aquell perfum apegalós de laca, la reminiscència del qual es conserva, encara avui, intacta.

—Què, Michk', què passa?

—No ho sé. Tinc por.

—Ara t'ajudaré a aixecar-te, d'acord?

—No no no.

—Però si vaig venir fa tres dies i caminaves bé, amb el bastó. Estic segura que et pots aixecar.

La vaig envoltar amb els braços per ajudar-la a posar-se dreta. Es va repenjar als braços de la butaca per donar-se impuls. Va aconseguir sostenir-se sobre les cames, sorpresa ella mateixa, tentinejava una mica però s'aguantava.

—Ho veus?

—Ja t'ho he dit, que vaig caure a la sala?

—Sí, Michka, ja m'ho vas dir.

—De pap!

Li vaig allargar el bastó i em vaig col·locar a l'altre costat perquè se'm pogués agafar al braç.

—Au, som-hi!

—Compte, eh?

—Et deus morir de gana...

Vam anar cap a la cuina. Ella se m'arrapava i avançava a passes curtes. Vaig notar que de mica en mica recuperava la confiança.

—No n'hi ha per prou...

Però a partir d'aquell dia, la Michka ja no va poder quedar-se sola.

En una habitació impersonal, la Michka està asseguda davant d'un escriptori sobre el qual es veuen piles de carpetes. A l'altra banda, l'ampla cadira de pell negra és buida.

Canta una cançó com per calmar-se ella sola.

Pauvre soldat revient de guerre,

Tout doux.

Pauvre soldat revient de guerre,

Tout doux.

Mal équipé, tout mal vêtu,

Un pied chaussé et l'autre nu,

Tout doux.

S'en va trouver dame l'hôtesse,

Tout doux.

S'en va trouver dame l'hôtesse,

Tout doux.

«Qu'on apporte ici du vin blanc

Que le soldat boive en passant!».

Tout doux.¹

Una dona d'aspecte auster entra a l'habitació. Porta una carpeta enorme que deixa caure amb brusquedat damunt la taula. Observa la Michka amb un somriure. Té les ungles immenses i pintades d'un color fosc. S'asseu a la cadira i se li adreça amb fredor.

—Es pot presentar, senyora Seld?

De sobte la Michka se sent molt intimidada.

—Doncs... Em dic Michèle Seld, però em diuen Michka.

—Molt bé. És casada?

—No.

—Té fills?

—No.

La directora deixa pesar el silenci. Espera aclaraments.

—Jo he viatjat molt per feina. Feia reportatges fotogràfics per a revistes. I després vaig treballar en un diari, de correctora. Revisava els articles. No se m'escapava res: les errates, les faltes de sintaxi, els errors de conjugació, les repeticions...

1. «Pobre soldat torna de la guerra, / tot manyac. / Pobre soldat torna de la guerra, / tot manyac. / Mal equipat, tot malforjat, / un peu calçat i l'altre no, / tot manyac. / Se'n va a buscar l'hostalera, / tot manyac. / Se'n va a buscar l'hostalera, / tot manyac. / “Porteu vi blanc al soldat, / i que begui de passada!” / Tot manyac». (*N. del t.*)

La directora la interromp.

—Per què vol deixar el seu lloc actual?

La Michka no entén la pregunta. No pot dissimular l'esclat d'esverament que li passa per la mirada. Busca al voltant algú que la pugui ajudar, però està sola davant d'aquesta dona que tamborineja impacient amb els dits a la taula perquè triga a contestar. Sobre la fòrmica, les ungles de la directora produeixen una mena de cruixit apagat.

—De fet... li he de confessar que fa temps que estic jubilada.

La dona riu de manera sorneguera i enigmàtica. I en acabat sospira amb ostentació.

—Li formularé la pregunta d'una altra manera, senyora Seld: què és el que l'ha feta interessar-se pel nostre establiment?

—Potser m'he equivocat d'habitació... bé, de despatx... No sabia que calgués passar per aquí, vull dir que calgués fer això.

La directora ja no dissimula l'exasperació.

—Senyora Seld, li estic fent una entrevista per obtenir plaça en un centre residencial. —El to de veu és cada cop més tallant.— Ha de procurar lluir-se, perquè rebem moltíssimes sol·licituds, cal que l'hi recordi?

—No, no... esclar, ja ho entenc. Però és que no m'he preparat res, no sabia que calgués passar una entrevista.

La dona s'irrita.

—Però vostè què es pensa, que aquí acollim qualsevol que s'hi presenta, així com així? Au va, i què més! No hi ha lloc per a tothom, prou bé que ho sap! No hi ha lloc! Passa el mateix amb tot! Per fer qualsevol cosa cal passar tests, entrevistes, concursos, exàmens, proves, competicions, interrogatoris! Ha de demostrar adhesió, implicació, motivació, determinació! A l'escola, a la feina, a la universitat, a tot arreu, senyora Seld, sí, a tot arreu, a tot arreu hem de triar, seleccionar, escollir! No queda altre remei. Separar el gra de la palla, fins i tot a les residències! Va així, el món, no soc pas jo qui dicta les normes, però sí que em toca fer-les complir!

La Michka sembla impressionada.

—Vol dir que m'he de mostrar tal com soc?

—Totalment: quins són els seus punts forts, la seva pitjor feblesa, els seus eixos de millora, el seu marge de progressió, el seu grau de perfectibilitat?

—És que jo ja soc gran.

—Aquest és el problema, senyora Seld.

—De fet... ja no em puc quedar sola a casa. Tinc por... Perdo coses... Tinc por que no s'agreugi.

La dona sospira un cop més. Ostensiblement.

—No em facilita la feina. Sap ballar, almenys?

—Sí, una mica.

—A veure.

La Michka s'aixeca. Amb un pas vacil·lant al principi, s'aparta de la taula. Llavors comença a ballar, amb gestos de nena. Gira sobre ella mateixa, amb els braços com pètals per sobre del cap. S'alça de puntetes, és graciosa. De mica en mica, el cos se li relaxa, es deixa endur i balla cada cop més bé, se li deslliguen els gestos, somriu.

Ara sembla una noia jove, els moviments són precisos i controlats. Resplendeix.

La dona s'anota alguna cosa a l'expedient. I llavors, sense badar boca, s'aixeca i surt de la sala.

La Michka es queda sola enmig d'un cercle de llum, continua ballant tota sola.

Llavors passa cap a l'ombra i desapareix.

Els somnis els explicava diversos cops. Hi havia variants. Ja fos perquè el record s'anava precisant de mica en mica, o bé perquè hi afegia alguns detalls que li semblaven més colpidors, perquè nosaltres —que anàvem i veníem com ens donava la gana, en plenitud de facultats— poguéssim copsar el sentiment de terror que l'envaïa.